Reportage

Wie redt de oude Casselkoe?

Reportage

“Aanschouwt mij, hier en daar; die bende Casselkoeien; die, louter bruin van haar, als zooveel blommen bloeien”, dichtte Guido Gezelle 125 jaar geleden. Vandaag is het oude ras met uitsterven bedreigd. “Er lopen van de West-Vlaamse rode of Kempisch Rood-bont nog minder exemplaren rond dan van de Siberische tijger.”

28 JUNI 2022 – LAATST BIJGEWERKT OM 28 JUNI 2022 1:00

Bram Bombeek

Lees meer over:
Boeren
bio
biodiversiteit
melkvee
melk

Jarno Vandepoel (26) van boerderij de Vaerendriesch in Hoeleden valt met de deur in huis: “Hoeveel boeren zijn er hier? Hoeveel mensen die een bedrijf willen overnemen en met koeien werken?” Een paar handen gaan verlegen in de lucht. Meteen maakt de jonge boer duidelijk dat hij niet naar het verre Poperinge is afgezakt om gezellig te keuvelen: dit moet iets opleveren. Naast hem zit Joël Bulckaert, één van de laatste fokkers van West-Vlaamse rode dubbeldoelkoeien. Met zijn gebeitelde karakterkop en sappig accent benadert hij het archetype van een verdwijnende generatie West-Vlaamse boeren. Nog hoogstens 2 lactaties is hij verwijderd van zijn pensioen, zonder opvolger, zoals zovele boeren. De speeddate die Boerenforum organiseert, moet ervoor zorgen dat zijn levenswerk – een raszuivere kudde rode dubbeldoelkoeien – niet verloren gaat.

Afrikaanse lening

Een aantal van de aanwezigen zijn toekomstige overnemers op gangbare vlees- of melkveebedrijven. Zij hebben meestal de toegang tot de grond die nodig is om een grote grazers te houden. Maar ook studenten van Landwijzer, het opleidingsprogramma voor bio-boeren, zijn goed vertegenwoordigd. Voor hen is de zoektocht naar grond dikwijls de moeilijkste uitdaging, maar een aantal studenten bewijst dat het mogelijk is om op kleine schaal koeien te houden.
Ook gastvrouw Fien De Schacht van De Stoppel is een alumnus van Landwijzer. Ze combineert een CSA-boerderij met zuivelverwerking van een kleine gemengde kudde. Naast één Brown Swiss, een Brown Swiss-Holstein kruisling en drie West-Vlaamse Rode koeien. “Mijn eerste koeien kreeg ik via een Afrikaanse lening”, zegt Fien, “Voor een verjaardag stond Niels Mouton

van bioboerderij De Zwaluw hier opeens met twee kalfjes. Een Afrikaanse lening wil zeggen dat je daar niets voor moet betalen maar de andere boer gewoon ieder jaar een kalfje terug geeft. Sindsdien ben ik groenteboerin met koeien."

Vandepoel melkt een 75-tal mixte-Witblauwe koeien. Uit het oude dubbeldoel Brabantse ras werd de moderne wit-blauwe dikbil gekweekt, die dankzij haar myostatine-gen dubbel bespierd is. Over de toekomst van zijn eigen mixte-Witblauwe is Vandepoel optimistisch: door samenwerking met kwekers in Wallonië en Frankijk is de ***bottleneck*** in de genetische basis weggewerkt. Voor de landrassen van de beide Vlaanders ziet de toekomst er minder rooskleurig uit. Het Wit-Rode ras van Oost-Vlaanderen heeft de sterkste melkproductie, want de Oost-Vlamingen waren de eersten die hun fokkerij professionaliseerden. Alleen is er nog maar heel weinig natuurlijke dekking, waardoor de bloedlijnen steeds nauwer beginnen worden.

Blind gekocht

"Maar de toekomst van de West-Vlaamse rode dubbeldoelkoeien is pas echt bedreigd, er schieten nog maar een drietal fokkers over", zegt Vandepoel, "Om de rassen terug een toekomst te geven hebben we fokkers nodig die van hun beste koe ook stierenkalveren aanhouden en ze moeten zich ook laten registreren bij de melkcontrole. Als je de gehaltes van je melk niet kent, betekent dat zoveel als blind een auto kopen. Dat kan je je als professionele veehouder niet veroorloven, daarvoor hangt er te veel van af."

De zuivere fokkerij is een ambacht dat op de boerderij meer en meer verdrongen raakt. KI-stations hebben quasi voor iedere, denkbare bekommernis – hardere klauwen, hogere vetpercentages, vlotte afkalving - de juiste rietjes in de tank. Met het systeem van twee- en driewegsrotatiekruisingen maximaliseren veehouders het heterosis-effect, wat vitale en sterke dieren oplevert, tenminste in de eerste generatie nakomelingen. Voor het zelf aanhouden van fokstieren is er minder enthousiasme. Ook bioboeren zorgen niet meteen voor de verlossing: nog geen kwart van de biologische bedrijven in Vlaanderen heeft koeien lopen en bovendien wordt daar ook vaak gekozen voor buitenlandse rassen zoals Fleckvieh, die na Holstein het belangrijkste melkras ter wereld zijn.

> **"De toekomst van de West-Vlaamse rode dubbeldoelkoeien is pas echt bedreigd, er schieten nog maar een drietal fokkers over**
>
> Jarno Vandepoel - De Vaerendriesch

"Onze overname was extern", vertelt een actieve biomelkveehoudster, "in ons hart zouden we wel meer willen extensiveren, maar om alle financieel rond te krijgen moeten we onze liters halen. Vandaag zitten we op 8000 liter per koe, dat is met dubbeldoelrassen weinig realistisch." Bij Vandepoel geven de koeien gemiddeld maar 5000 liter, maar daar hoort een hele filosofie met een bijhorend lage-kostenmodel bij: "De focus van ons bedrijf is om zoveel mogelijk gras in de dieren te krijgen. Het jongvee graast op natuurweiden wat hen helpt om een grote pens te ontwikkelen, dan gaan ze veel melk geven een keer ze op eiwitrijk gras komen. Op drie hectare telen we ook een mengteelt van veldbonen en triticale, want om rendabel te zijn moeten we de krachtvoerrekening zo laag mogelijk houden. Met een aantal boeren in de buurt kijken we of we de bonen zelf kunnen roosteren."

Bij het Boerenforum loert de politieke insteek altijd om de hoek. Vlotjes dwalen de gesprekken van de prijskamp op Agribex naar de volgende actie van Extinction Rebellion. "We worden vandaag, met de oorlog in Oekraïne en de sterke prijsstijgingen op de graan-

en de energiemarkt nog maar eens geconfronteerd met de grenzen aan ons agro-industriële landbouwmodel", zegt Tijs Boelens die als bio-boer vaak optrekt met Greenpeace, "Een blind productivistisch beleid maakt ons niet klaar voor de crisis van vandaag én de crisissen van morgen."

Low cost melken

Voor de gangbare melkveehouder worden de prijsstijgingen voorlopig meer dan gecompenseerd door de hogere melkprijs. Bij Milcobel wordt er door de landbouwers niet bespaard op kunstmest om de eiwitgehaltes in het gras op pijl te houden en zelfs niet om krachtvoer, omdat in de huidige prijsomgeving zelfs die laatste extra liters melk rendabel zijn. Ironisch genoeg speelt ook de globalisering een rol: waar biologische melkveehouders altijd hogere melkprijzen kregen is het verschil met de gangbare melkprijs vandaag quasi verdwenen. Op de grondstoffenmarkten voor boter of melkpoeder wordt er gewerkt met kortetermijnprijzen waardoor de prijsstijgingen veel sneller worden doorgerekend. Biologische melk is vooral bestemd voor directe consumptie en daar zijn er langer lopende contracten met de retailers, en die staan niet zomaar te springen om die open te breken.

Uitgelicht

Milcobel-leden halen uiterste uit koe nu de melkprijzen in juni weer 4 cent stijgen

duiding

De Milcobelprijs heeft een nieuwe recordhoogte bereikt. Voor juni betaalt de coöperatie haar leden 59,66 euro per 100 liter uit. De hoge mondiale vraag en het lage aanbod zijn...

16 JUNI 2022

Lees meer

BE 41339
8399

Vandepoel is in omschakeling naar biologische productie, maar Bulckaert heeft het nooit overwogen. De paar distels op de wei bij boerin Fien bekijkt hij met een scheef oog. In de filosofie van Vandepoel is de hoge melkprijs mooi meegenomen, maar niet zaligmakend. “Ik ben in omschakeling omdat bio qua filosofie nauw aansluit bij hoe we nu al ons bedrijf runnen, maar ik focus mij vooral op de kostprijs onder controle houden. Op de prijs van de melk kan ik als individuele melkveehouder geen invloed uitoefenen, maar in mijn kosten kan ik wel snoeien. Het is een beetje de stoïcijnse aanpak: werk op de dingen die je kan beheersen. Ik kijk vooral jaloers naar boeren in Ierland of Nieuw-Zeeland, waar de koeien een pak minder melk geven dan hier, maar de rendabiliteit van de melkveehouders wel een heel stuk hoger is. Ze geven veel minder uit per koeplaats, hebben veel kleinere kredieten bij de bank en houden per liter melk meer over. Bij ons zijn er veel melkveehouders die nu de putten van de voorbije jaren moeten zien te vullen, dat is ook een realiteit.”

Bulckaert is niet dezelfde vlotte prater, maar zijn kraaknette erf is volledig in dezelfde geest ingericht. Een oude zeugenstal bouwde hij eigenhandig om tot melkstal. Van in de melkput toont hij trotst hoe hij met katrollen en hendels zijn zelf geknutselde toegangspoortjes bedient. Vandepoel glundert als hij Bulckaert ziet vertellen. “Dit is echt de boer als plantrekker hé, Joël heeft nooit de hoge toppen gehaald maar altijd voortgedaan op zijn vertrouwd elan: voor geen enkele investering heeft hij zich diep in de schulden gestoken, iedere renovatie is zo low-cost en eenvoudig mogelijk gehouden. Alles van voederproductie organiseert hij zoveel mogelijk op het eigen bedrijf. De trends van de stallenbouwers, genre maximaal koecomfort, heeft hij vrolijk aan zich laten voorbijgaan. Niks zo comfortabel voor een koe als een goeie, oude potstal.”

Veertig jaar in de pot

En toch is het niet alsof de technologie wordt afgezworen. Op de huiskavel waar de dames grazen, gaat Bulckaert op zoek naar een bijzondere koe. “Kijk deze, die heeft veertig jaar in de pot gezeten!” De moeder werd geïnsemineerd met zaad van veertig jaar geleden. Dat oude sperma is nodig om de genetische basis breed genoeg te houden, maar er zijn ook risico’s mee gemoeid. Een fokker in de buurt van Bulckaert werd ziek en zijn boekhouder vergat de facturen van het KI-centrum te betalen. De ketel met vloeibare stikstof werd niet meer aangevuld, en honderden rietjes gingen verloren. Ecocide door pech en onachtzaamheid.

Tot halfweg de jaren zeventig selecteerden de West-Vlaamse fokkers op het dubbeldoeltype bij de Cassel-koe. In 1979 is er dan ook een afzonderlijk hulpstamboek opgericht voor het vleestype. Sterslager Hendrik Dierendonck zette de vleeskwaliteiten van West-Vlaams Rood weer op de kaart, maar echt jubelen doet Bulckaert daar niet mee: “De Rode stieren die op de prijskampen gedecoreerd worden, gaan allemaal al naar het dikbiltype naartoe. Nochtans is vlot afkalven één van de belangrijke kwaliteiten van de oude rassen.”

Ook bij Vandepoel is het natuurlijk afkalven en vruchtbaarheid een belangrijk fokdoel. “Als een koe te veel geholpen moet worden of ze geraakt niet vol, dan gaan ze onverbiddelijk weg. Dat zijn de strenge regels van de fokkerij, ik heb robuuste koeien nodig die zonder veearts kunnen.” De jonge boer verkoopt zelf vleespakketten van vaarzen in de korte keten, daar waagt Bulckaert zich niet aan maar ook zijn dieren zijn gegeerd. Smakelijk vertelt hij hoe particulieren met dikke luxewagens op zijn erf krijgt om op zijn dieren te bieden. Onderhandelen over prijzen doet hij doorgaans niet. “Twee weken later staan ze hier toch terug!”, lacht hij.

Dubbeldoel is duurzaam

De Université catholique de Louvain la Neuve (UCL) presenteerde in 2019 een studie waarin ze de dubbeldoelkoe naar voor schuift als de toekomst van de duurzame veehouderij. Rundveebedrijven gaan veel gras-klaver of kruidenrijk productief grasland telen en hun weidegang goed managen met technieken als strip-, stoot- of roterende begrazing. “Het is hoog tijd om strategisch na te denken over de toekomst van onze landbouw. Zowel op beleidsniveau als op het niveau van onze eigen bedrijven liggen er kansen”, meent Tijs Boelens, “Dat de agro-ecologische landbouw minder zou produceren wordt ruimschoots gecompenseerd door haar langetermijnvisie met een zoektocht naar voedselsoevereiniteit voor de regio's, voederautonomie op de boerenbedrijven, een verbetering van de bodemvruchtbaarheid en de versterking van ecosysteemdiensten zoals gezonde lucht en zuiver water.”

Koeien van de oude, Vlaamse rassen

- West-Vlaamse Rode: 3 bedrijven met 231 dieren (enkel de dubbeldoelkoeien meegeteld)
- Oost-Vlaams Wit-Rood: 22 bedrijven met 1205 dieren
- Wit-Blauw Dubbeldoel: 19 bedrijven met 1270 dieren in Vlaanderen, een 3000-tal in Wallonië en een kleine 500 in Noord-Frankrijk.
- Kempisch Rood-Bont: 5 bedrijven met 461 dieren

Zelfs bij de alternatievere boeren is er veel onbegrip voor het gebrek aan systeemdenken over het stikstofprobleem bij de Vlaamse regering. Voedsel Anders en Bioforum gaan bezwaarschriften indienen, klinkt het. Ook Wervel-stichter Luk Vankrunkelsven is er bij in Poperinge. Als strijder voor de familiale boeren in Brazilië kent hij de andere zijde van het stikstofprobleem zeer goed. “Onder Bolsonaro wordt in Brazilië volop de kaart getrokken van de agro-industrie en de exportlandbouw. Boeren van heel de planeet moeten tegen elkaar concurreren en zijn afhankelijk van de lage prijzen die door de handel, de voedingsindustrie en supermarkten worden opgelegd. Braziliaanse soja wordt nergens belast, niet bij export vanuit Brazilië en niet als import in Europa. Het is te begrijpen dat heel ons landbouwmodel op die tot voor kort goedkope soja gebaseerd is”, zegt Vankrunkelsven.

5 voor 12

Ondertussen blijft het voor de oude, Vlaamse koeienrassen 5 voor 12. Buiten de bonte verzameling van oude boeren en alternatieve agro-ecologen lijkt niemand wakker te liggen van het verdwijnen van die unieke Vlaamse biodiversiteit. Van de West-Vlaamse dubbeldoel rode en de Kempisch roodbonte schieten er nog slechts enkele honderden exemplaren over. “Dat is minder dan het aantal exemplaren van de Siberische tijger”, zegt Boelens, “Boerderijen die met deze rassen aan de slag zouden willen gaan verdienen niet enkel een medaille, maar ook de volwaardige steun van overheden, het universitair landschap en het sociaal middenveld.”

In het nieuwe GLB wordt de premie voor koeien van de oude rassen onder melkcontrole opgetrokken van 175 naar 280 euro, maar volgens Vandepoel kan die regeling nog verfijnd worden: “We moeten boeren ook aanmoedigen om goeie fokstieren aan te houden. De premie nu is enkel voor de vrouwelijke dieren, maar begrensd op vijf zou het ook voor stieren welgekomen zijn.”

Toch zal de redding van jonge boeren moeten komen, en niet van de overheid. Aan Liesa Vanderstappen uit Wolvertem raadt Bulckaert met veel enthousiasme een paar Rode fokstieren aan. Vanderstappen zal de rietjes misschien gebruiken als derde kruising voor de veestapel op de ouderlijke boerderij van Fleckvieh met een kwart Holsteinbloed. “Allez mannen, als we er elk zeven overnemen van Joël kunnen we het ras weer een toekomst geven”, grapt Vandepoel terwijl hij een West-Vlaamse collega-melkveehouder probeert te overhalen. Ook dit werd door Gezelle voorspeld: “de koeien zijn voorbij: gedelgd en uitgedoofd, en... morgen weer, ontwekt ze 't blinkend zonnehoofd.”

Bron: Eigen berichtgeving

In samenwerking met: Boerenforum

VILT vzw
Bd Simon Bolivar 17
1000 Bruxelles

Contact
M • info@vilt.be

Volg ons op:
screenreader.visit us on our facebook page: https://www.facebook.com/vilt.nieuws/
screenreader.visit us on our linkedin page: https://www.linkedin.com/company/vilt-vzw/
screenreader.visit us on our instagram page: https://www.instagram.com/vilt.nieuws
screenreader.visit us on our x page: https://x.com/vilt_nieuws
screenreader.visit us on our bluesky page: https://bsky.app/profile/viltnieuws.bsky.social

---

© 2026 VILT vzw, all rights reserved |
Privacy policy
Copyright
Cookie Policy
Cookie instellingen aanpassen

Crafted by Brigada